

Uppdaterad prognos

Arbetsmarknaden oroar

LO-ekonomerna

© Landsorganisationen i Sverige 2020

Omslagsfoto: Lars Forsstedt

Grafisk form: LO

Tryck: Bantorget Grafiska AB, Stockholm 2020

ISBN 978-91-566-3486-4

LO 20.09 1 000

Innehåll

1. Sammanfattning	4
2. Internationell utveckling	5
Smittspridning och historiska BNP-fall	5
Vad händer med global inflation och realräntor?	8
3. Prognos svensk ekonomi	9
Det förväntade raset bekräftades	9
Något sämre än LO-ekonomernas majprognos	9
Botten har passerats enligt SCB:s aktivitetsindikator ...	10
... och förväntningarna är positiva	10
Fortsatt stor osäkerhet	11
Återhämtningen får något bättre fart i nya prognosen	11
Lägre offentliga utgifter för krisåtgärder, måttlig ökning av skuldkvoten	13
4. Utvecklingen på arbetsmarknaden	15
Dramatisk försämring under första halvåret	15
Varför oroas för utvecklingen på arbetsmarknaden?	15
Förutsättningar för prognosen	15
Systemet med korttidsarbete minskar i omfattning efter sommaren	15
Sjukfrånvaro högre än normalt	16
Visstidsanställdas medelarbetstid drar ner totala medelarbetstiden	16
Arbetskraften minskar under större delen av 2020	17
Arbetslösheten stiger till 9,6 procent innan det blir bättre	17

1. Sammanfattning

Under det senaste halvåret har förutsägelser om spridningen och åtgärder för att hantera covid-19 varit helt centrala för prognoser om den globala ekonomins utveckling. Även inför hösten 2020 fortsätter covid-19 vara den dominerande faktorn för prognosarbetet.

I början av sommaren kom dystra prognoser om den ekonomiska utvecklingen i de flesta länder, där OECD bedömde att global BNP skulle minska med sex procent. Nu tyder inkommande data på att utvecklingen i flera länder blir något bättre, inte minst påverkar återhämtningen i Kina den globala utvecklingen. Men BNP-tappet kommer trots det att bli historiskt stort runtomkring i världen.

De nyligen publicerade nationalräkenskaperna för andra kvartalet bekräftar det förväntade stora fallet även i svensk ekonomi. BNP minskade med 8,3 procent jämfört med kvartal 1. Hushållens konsumtion, som svarar för nästan halva BNP föll med 7,7 procent mellan kvartalen.

Synen på det ekonomiska läget är nu inte radikalt annorlunda än före sommaren. Botten är passerad och blev ungefär så djup som befarats. Återhämtningen har inletts och kan bli något snabbare än enligt våra tidigare förväntningar. Mätningar av företagets syn på nuläget och den närmaste tiden visar på ett skifte mot mer positiva förväntningar, i och för sig från en mycket låg nivå. Den prognos som vi nu lägger fram innebär att årets BNP revideras upp något. Jämfört med 2019 förväntas BNP minska med 4,8 procent. Den något högre farten under hösten gör också att tillväxten nästa år beräknas bli 3,9 procent.

Regeringen och samarbetspartierna har infört ett antal åtgärder för att mildra effekterna av krisen. Vi räknar nu med att statens åtgärder kommer att uppgå till 165 miljarder kronor i år, motsvarande 3,3 procent av BNP. För 2021 uppgår motsvarande satsningar till drygt 100 miljarder kronor. Det offentliga finansiella sparandet beräknas uppgå till -191 miljarder kronor i år, motsvarande -3,9 procent av BNP. Det är resultatet av både tagna beslut och den automatiska försämringen som sker av offentlig ekonomi när BNP minskar. Den offentliga skuldkvoten ökar till 41 procent av BNP. Nästa år räknar vi med att det finansiella sparandet kommer att uppgå till -135 miljarder kronor, motsvarande -2,8 procent av BNP. Skuldkvoten ökar till 41,7 procent. En skuldökning och skuldnivå, som enligt vår bedömning inte innebär någon risk för svensk ekonomi på sikt.

Utvecklingen på arbetsmarknaden och arbetslösheten är dock oroande. Det till stor del statligt finansierade systemet för korttidsarbete håller än så länge ned arbetslösheten. Ändå har arbetslösheten ökat från drygt 7 procent till drygt 9 procent. Det är stor risk att arbetslösheten biter sig fast på en högre nivå. Det har i stor utsträckning skett vid tidigare kriser. Människor med svagare position på arbetsmarknaden hamnar lätt i långtidsarbetslöshet som är svår att ta sig ur, 8–9 procents arbetslöshet riskerar bli det nya normala.

Trots att krisens botten har passerats och återhämtningen inletts fortsätter arbetslösheten att stiga under hösten. Att arbetslösheten under några sommarmånader legat oförändrad ska inte tolkas som att det nu vänder på arbetsmarknaden. Fortsatt stor omfattning på korttidsarbetet och tillfälligt relativt svag ökning av arbetskraften håller nere arbetslösheten. När antalet permitterade minskar och arbetskraften ökar igen, kommer enligt vår bedömning arbetslösheten stiga ytterligare till en topp på 9,6 procent kring årsskiftet.

2. Internationell utveckling

Under det senaste halvåret har förutsägelser om spridningen och åtgärder för att hantera covid-19 varit helt centrala för prognoser om den globala ekonomins utveckling. Även inför hösten 2020 fortsätter covid-19 vara den dominerande faktorn för prognosarbetet.

I början av sommaren kom dystra prognoser om den ekonomiska utvecklingen i de flesta länder, där OECD bedömde att global BNP skulle minska med sex procent. Nu tyder inkommande data på att utvecklingen i flera länder blir något bättre, inte minst påverkar återhämtningen i Kina den globala utvecklingen. Men BNP-tappet kommer trots det att bli historiskt stort runtomkring i världen.

I dagsläget finns flera gröna ekonomiska skott globalt, med fallande dödstal och stigande optimism i flera inköpschefsindex. Vi utgår, precis som alla andra prognosmakare, från att ekonomin globalt nu är inne i en fas med normalisering och att vi under 2021 får en betydande återhämtning i produktionen, jämfört med för helåret 2020.

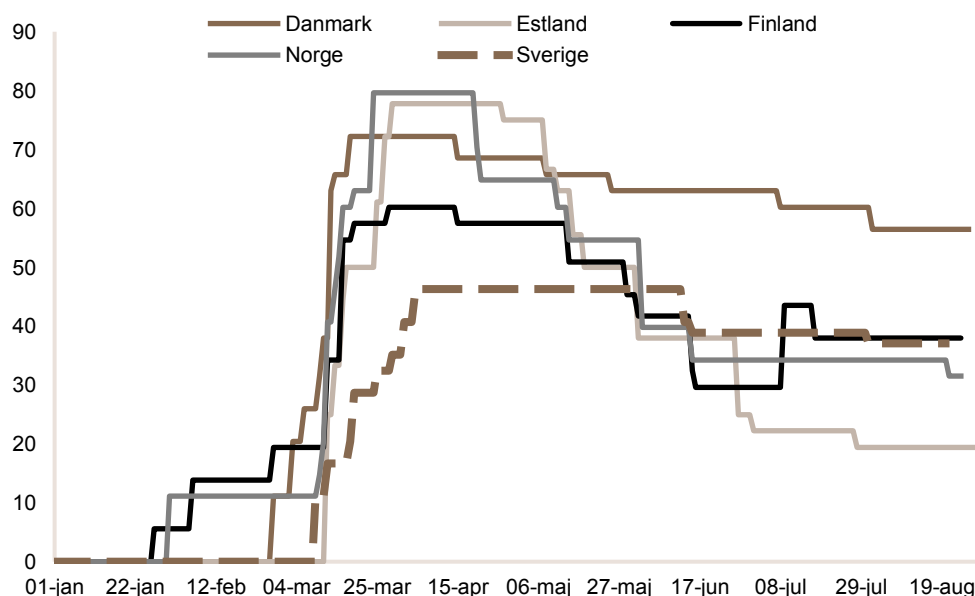
Men samtidigt föreligger ett flertal risker som skulle kunna försvåra återhämtningen. En sådan risk är att vi får en andra våg av covid-19. Även om vi inte får en stor andra våg finns en risk för att smittspridningen blir mer långvarig och att det dröjer länge innan ett effektivt vaccin finns tillgängligt. Även andra risker för den globala ekonomin föreligger, såsom handelskonflikter mellan Kina och USA.

Smittspridning och historiska BNP-fall

Smittskyddsarbetet har utformats och smittspridningen har utvecklats på olika sätt i olika länder. Några länder drabbades hårt tidigt och tvingades redan i början på året vidta kraftfulla åtgärder. Andra länder var initialt relativt förskonade, men kom senare under våren att drabbas hårt.

Sverige har drabbats hårdare än de flesta andra grannländer av covid-19. Men Sverige har också valt att bedriva en delvis annan strategi för att begränsa smitta än andra länder. Framförallt avvek Sverige initialt genom att långsammare och mer stegvis införa restriktioner.

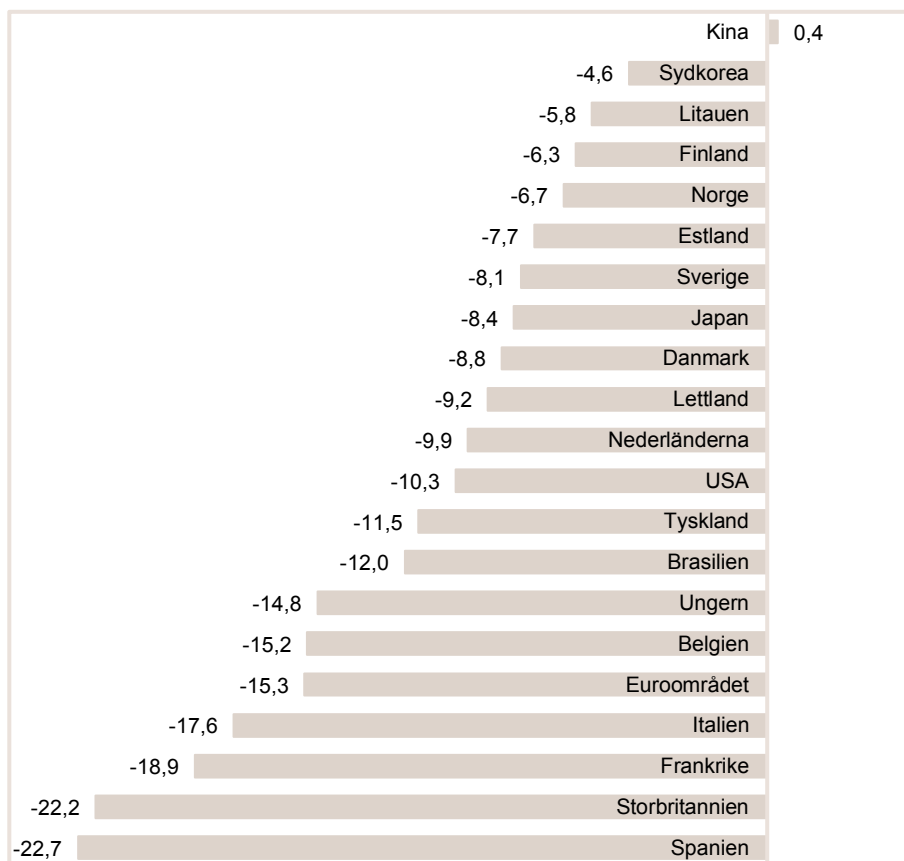
Diagram 2.1 Index över restriktioner på grund av covid-19

Källa: University of Oxford.

Utvecklingen av BNP under första och andra kvartalet 2020 speglar i de flesta länder i relativt hög grad omfattningen av och hanteringen av covid-19. Tillväxten i OECD-området föll under de första två kvartalen med omkring sex procent. Men variationen är stor mellan länderna.

Diagram 2.2 BNP-förändring från kvartal 4 2019 till kvartal 2 2020
Procentuell förändring

Källa: Eurostat och OECD.

Vår syn framåt är att länders ekonomiska utveckling i stor utsträckning kommer fortsätta vara en avspiegling av hanteringen av smittan. Länder som har omfattande smitta och/eller omfattande restriktioner kommer fortsätta ha en svag ekonomisk utveckling.

Kinas BNP föll redan första kvartalet med 10 procent, men hade under det andra kvartalet en kraftfull återhämtning med 11 procents tillväxt. Andra stora utvecklingsökonomier såsom Indien och Brasilien befinner sig fortsatt i en mycket utsatt ekonomisk situation och bedöms få omfattande BNP-fall under år 2020.

USA har drabbats hårdare av smittan än många andra avancerade ekonomier. BNP-fallet första kvartalet var cirka en procent, men fallet andra kvartalet blev nio procent. Arbetslösheten har ökat dramatiskt, delvis som en effekt av att USA inte har initierat något system med korttidsarbete eller dylikt. Landet har fortsatt omfattande dödstal och försöken att återstarta ekonomin har i flera delstater behövt reverseras. USA oförmåga att dämpa spridningen är en risk för den amerikanska ekonomin under de kommande kvartalen.

I Storbritannien, som initialt hade en mer begränsad policy för nedstängning, var BNP-fallet omkring två procent under första kvartalet. Detta följdes av ett BNP-fall på enorma 20 procent under kvartal två. Landet står också inför utmaningen att sluta ett fungerande brexit-avtal med EU.

Även flera länder i euroområdet tvingades införa omfattande nedstängningar och har haft mycket stora BNP-fall. Spanien, Italien och Frankrike hade redan första kvartalet tapp på över fem procent. Fallet ökade andra kvartalet och drabbade då kraftfullt även exempelvis Tyskland. Euroområdet som helhet hade ett BNP-fall under det första kvartalet på cirka fyra procent som följdes av ett BNP-fall det andra kvartalet om cirka 12 procent.

Trots betydande produktionsminskningar så har arbetslösheten endast ökat modest i flertalet länder i Europa. Detta kan i stora delar förklaras av att olika former av korttidsarbete har initierats, program som kraftfullt har subventionerat arbetsgivare som inte gjort sig av med sin personal. Men den begränsade utvecklingen av arbetslösheten är också en spegelbild av olika tekniska faktorer, exempelvis att vissa grupper står utan jobb och vill ha jobb men inte söker jobb på grund av exempelvis sjukdom, risk för sjukdom eller små chanser att få ett arbete. I flera europeiska länder sjösätts nu också omfattande stimulanspaket. I Frankrike uppges paketet omfatta 100 miljarder euro över två år och kombinera stora skattesänkningar för företag med gröna investeringar och utbildningsinsatser.

Länderna i Norden och Baltikum verkar komma bättre ur krisen än många andra områden i världen. Smittspridningen och dödsfallen har, med undantag för Sverige, varit begränsade. Ekonomin har även i Norden och Baltikum drabbats hårt av krisen, men BNP-fallet är mindre än i USA och andra delar av Europa.

Nu är vi inne i ett nytt läge i Europa där alltför många länder har kunnat börja avveckla delar av sina restriktioner kring smittspridningen.

Antalet nya smittade har dock börjat stiga i stora delar av Europa. Men trots betydande ökningstal så är dödstalen nu färre och trycket på sjukvården i flertalet fall hanterbart. Orsakerna bakom smittans sjunkande dödlighet är sannolikt flera; en faktor är att länder testar bredare grupper och därmed identifierar fler smittade, en annan faktor är att smittade i större utsträckning är yngre och en tredje faktor är att sjukvården har blivit effektivare. Även andra faktorer kan ha påverkat, såsom säsongvariationer och att smittan delvis muterat.

Vad händer med global inflation och realräntor?

Krisen har föranlett mycket omfattande insatser från finans- och penningpolitiken runt omkring i världen. Den aktiva penningpolitiken har hållit nere räntor vilket har understött den reala ekonomin. I USA har den 10-åriga statsräntan fallit till dryga 0,5 procent – en historiskt låg nivå. Låga räntor har också medverkat till att hålla uppe olika tillgångspriser där aktiemarknaderna idag handlas på ungefär samma nivåer som innan krisen. Höga tillgångspriser, trots stora problem i den reala ekonomin, understödjer hushållens vilja till konsumtion men utgör också en potentiell risk för den ekonomiska stabiliteten.

Finanspolitiken har under denna kris tagit ett mycket stort ansvar. I många länder har omfattande insatser satts för att rädda jobb och företag. Olika modeller av korttidsarbete har införts i de flesta avancerade ekonomier. Inom EU har steg tagits för att utveckla en gemensam finanspolitik i form av stödprogram för att stimulera ekonomin.

Den aktiva finans- och penningpolitiken har varit och är nödvändig. Men väcker också frågan om hur inflation och räntor kommer utvecklas framåt. Under de senaste åren har inflationstrycket i de flesta länder varit lågt trots god ekonomisk tillväxt och stigande sysselsättning. Kommer de stora krisinsatserna, som nu leder till ökad penningmängd, trycka upp inflation och räntor framgent?

I slutet på augusti presenterade den amerikanska centralbankens ordförande Powell en ny inriktning för banken. Ett viktigt besked var att banken framåt kommer sträva efter två procents inflation som ett genomsnitt, där en period av inflation under målet ska följas av en period av inflation över målet. Eftersom inflationen har och fortsätter ligga under målet öppnas därmed möjligheten för banken att tillåta att inflationen ligger över målet under en period.

Den amerikanska centralbankens policyskifte pekar mot att styrräntor kommer att vara låga framöver, även om priser och löner åter börjar stiga. Klart står att penningmängden ökat kraftigt av krisbekämpningen, vilket enligt läroboken borde leda till ökade priser och löner. Men samtidigt är omsättningshastigheten på pengar låg och hushållens sparkvot hög. Därtill finns det anledning att tro att accentuerad digitalisering bidrar till ökad transparens och konkurrens inom flera varor- och tjänstekategorier vilket kan bidra till fortsatt prispress.

3. Prognos svensk ekonomi

Det förväntade raset bekräftades

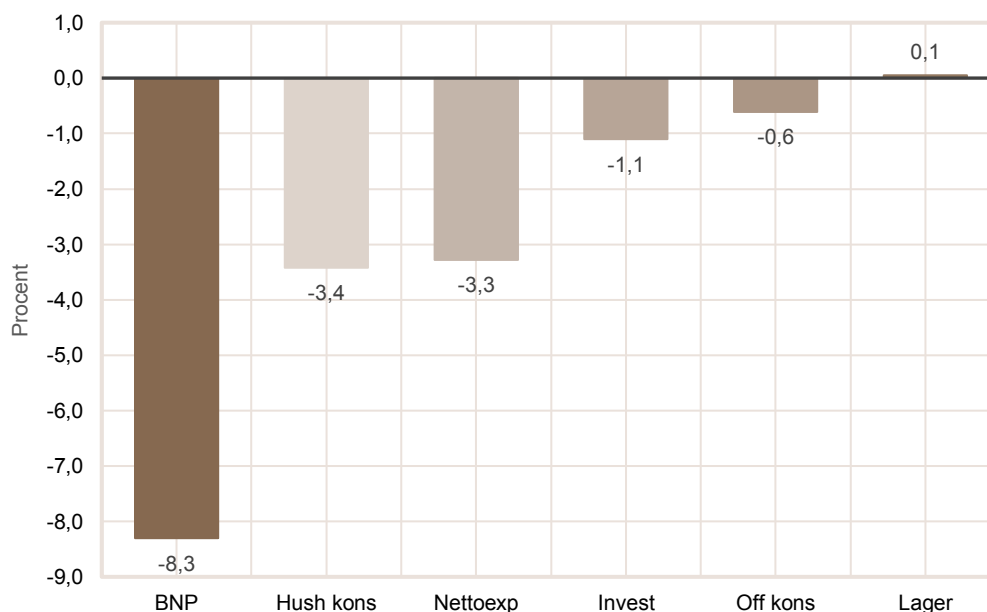
De nyligen publicerade nationalräkenskaperna för andra kvartalet bekräftar det förväntade stora fallet. BNP minskade med 8,3 procent jämfört med kvartal 1. I diagram 3.1 redovisas de olika komponenternas bidrag till fallet. Hushållens konsumtion, som svarar för nästan halva BNP-föll med 7,7 procent mellan kvartalen, vilket gav ett bidrag till BNP på minus 3,4 procentenheter. Huvudorsaken är inte minskade inkomster utan minskade konsumtionsmöjligheter - hushållens sparande ökade istället kraftigt.

Nettoexportens stora negativa bidrag förklaras till en betydande del av att exporten ökade oväntat och tillfälligt starkt under första kvartalet vilket drog upp nettoexporten. Under andra kvartalet kom istället en rekyl.

Investeringsutgifterna svarade inte lika snabbt på den påtvingade nedgången, utgifterna minskade med 4,5 procent och bidrog med en procentenhet till BNP-fallet.

Även den offentliga konsumtionen gav ett negativt bidrag. Medan den statliga konsumtionen ökade mer än normalt minskade produktionsvärdet i den kommunala sektorn kraftigt. Det senare kan förefalla paradoxalt. Den största förklaringen är att värdet av sjukvårdens corona-relaterad vård inte alls motsvarade värdet av den vård som inte kommer att ges eller som skjutits upp på grund av stängningen av en betydande del av vården. För kommunerna minskade värdet av produktionen inom förskolan på grund av kraftigt ökad frånvaro bland barnen.

Diagram 3.1 BNP-förändring och bidrag från olika komponenter, kvartal 2
Procentenheter

Källa: SCB

Något sämre än LO-ekonomernas majprognos

I maj var vår prognos att BNP hade minskat med 0,3 procent det första kvartalet och skulle minska med ytterligare 7,3 procent andra kvartalet, det vill säga sammanlagt -7,6 procent. NR-utfallet blev -8,1 procent.

Skillnaderna är naturligtvis större för enskilda komponenter. Hushållens konsumtion minskade betydligt mer första kvartalet, men stämde relativt väl andra kvartalet. Prognosen missade nedgången i kommunal konsumtion men överskattade nedgången i bruttoinvesteringarna. Både exporten och importen föll betydligt mer än i prognosen, särskilt exporten.

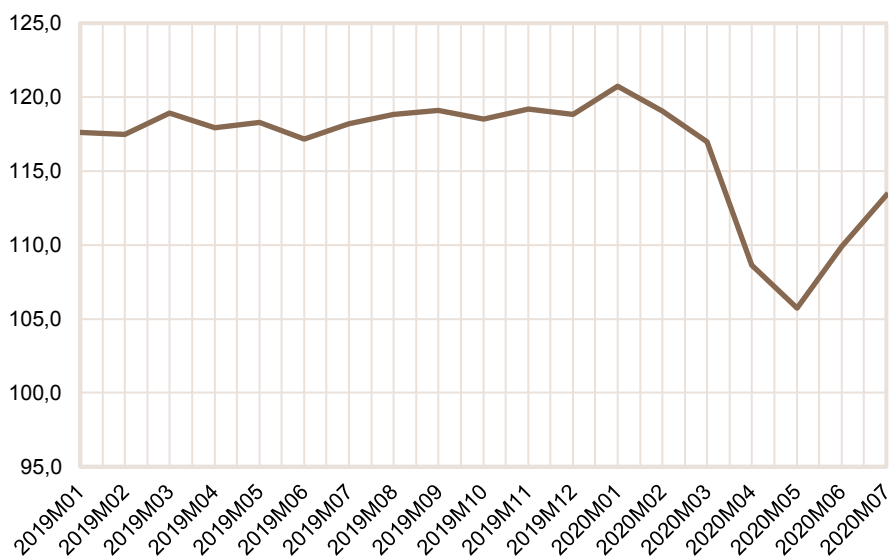
Botten har passerats enligt SCB:s aktivitetsindikator ...

Aktivitetsindikatorn ska beskriva hur svensk ekonomi har utvecklats på månadsbasis och bygger på annan SCB-statistik. Den är tänkt att belysa den samlade aktiviteten i den svenska ekonomin på ett sätt som liknar den beskrivning av tillväxten som BNP ger men baseras på ett betydligt mindre underlag än BNP-beräkningarna och har därför en lägre tillförlitlighet.

En fördel med den månadsbaserade aktivitetsindikatorn är att man tydligare kan se vändpunkter i ekonomin. I diagram 3.2 redovisas indikatorn från början av 2019 till och med juli i år. Nedgången inleddes i februari, tog fart under april och bottnade i maj. Därefter har aktiviteten stigit två månader i rad. Det kan vara svårt att dra några slutsatser om magnituden i svängningarna, men riktningen är säkrare.

Diagram 3.2 Aktivitetsindikatorn

Indextal

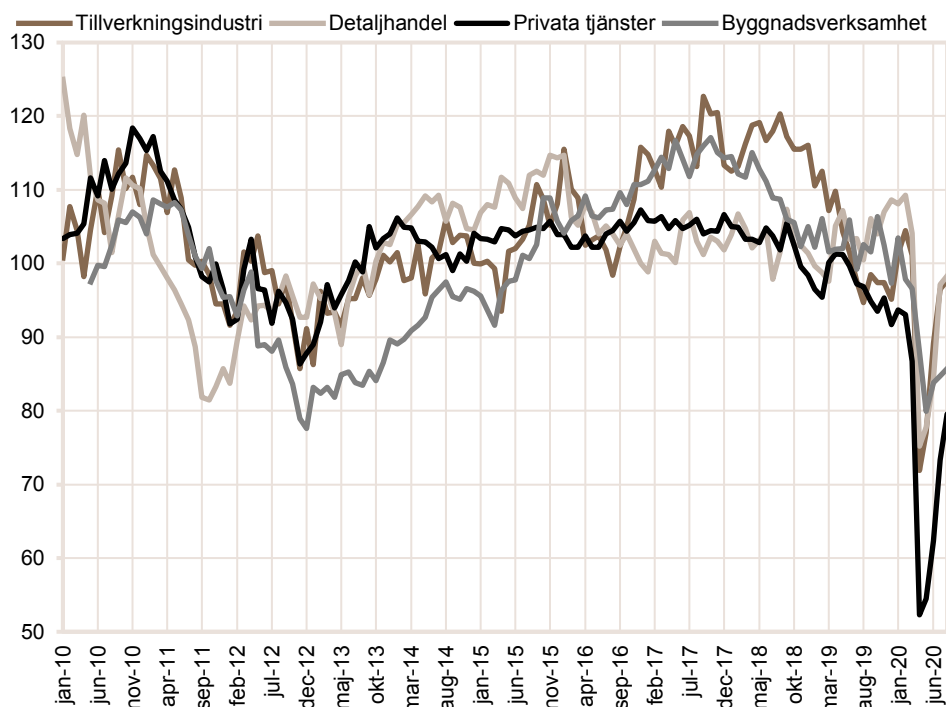
Källa: SCB

... och förväntningarna är positiva

Det är samma bild som Konjunkturinstitutets barometer ger. Företagen är mer positiva om nuläget i augusti än tidigare. Hushållen är inte lika nöjda med nuläget, som snarast är oförändrat jämfört med juli. Företagens sammanvägda svar om nuläge och förväntningar indikerar en mer positiv syn på utvecklingen än tidigare, se diagram 3.3. Byggsektorn är mindre optimistisk än övriga sektorer. Man ska också komma ihåg att stämningläget förbättrats från mycket låga nivåer och det är fortfarande betydligt sämre än normalt.

Diagram 3.3 Konfidensindikatorn per sektor

Till och med augusti 2020

Källa: Konjunkturinstitutet

Fortsatt stor osäkerhet

Synen på det ekonomiska läget är nu inte radikalt annorlunda än före sommaren. Botten är passerad och blev ungefär så djup som befarats. Återhämtningen har inletts och kan bli något snabbare än enligt våra tidigare förväntningar. Utvecklingen på arbetsmarknaden och arbetslösheten är dock oroande.

Osäkerheten är fortsatt stor vad gäller corona-pandemins effekter på ekonomin. Vi antar att det inte sker några stora bakslag under hösten, smittspridningen fortsätter över världen och lokala utbrott sker i länder som passerat den första vågen. Vågen till helt öppnade ekonomier är lång och krokig, vilket lägger sordin på tillväxten.

Det saknas inte heller andra riskfaktorer. Brexit tar liten plats i nyhetsflödet men kan snabbt bli ett problem med ett avtalslöst utträde för Storbritannien. Presidentvalet i USA kan leda till turbulens som sprider sig i ekonomin. Krisen i Belarus kan eskalera till större motsättningar mellan Ryssland och omvärlden som även de kan få stora ekonomiska konsekvenser.

Återhämtningen får något bättre fart i nya prognosen

Utifrån den information som nu finns tillgänglig har vi ändrat våra bedömningar på ett antal områden. Sammantaget innebär dessa att vår prognos för BNP i år revideras upp något, jämfört med 2019 minskar BNP med 4,8 procent (se tabell 3.1). Den högre farten under hösten gör också att tillväxten nästa år beräknas bli 3,9 procent.

Tabell 3.1 Försörjningsbalansen
Miljarder kronor respektive procentuell förändring

	Nivå 2019	2020	revidering	2021	revidering
Hushållens konsumtion	2 278	-5,3	-1,2	6,3	+4,4
Offentlig konsumtion	1 302	0,0	-0,9	2,3	+0,9
Statliga	336	1,7	+1,4	2,8	+1,6
Kommunala	966	-0,6	-1,7	2,2	+0,7
Bruttoinvesteringar	1 233	-5,9	+1,9	-3,2	-4,7
Lagerinvesteringar	36	-0,6	-0,1	0,3	+0,1
Export	2 367	-10,7	-1,9	4,2	+1,5
Import	2 188	-10,8	-4,7	2,4	+1,9
BNP, kalenderkorrigerad	5 028	-4,8	+0,7	3,9	+1,1

Källa: SCB och egna beräkningar.

Som tidigare nämnts så överskattade vi **hushållens konsumtion** tidigare. Hushållen har som kollektivt reall förlorat 1 procent av sin disponibla inkomst, förlusten har begränsats tack vare systemet med korttidsarbete, bättre arbetslöshetsförsäkring och anpassningar i regelverket för sjukförsäkringen (se tabell 3.2). Samtidigt har nedstängningen av delar av ekonomin och reserestriktioner tvingat fram minskad konsumtion. Därmed har hushållens sparande ökat kraftigt. Nu när livet återvänder till något mer normala omständigheter finns det stora möjligheter till en kraftig rekyl i hushållens konsumtion. Vår prognos innebär att konsumtionen ökar kraftigt under hösten och fortsätter återhämtningen under 2021. En minskning av konsumtionen med drygt 5 procent i år följs av en ökning med nästan 7 procent nästa år.

Tabell 3.2 Hushållens ekonomi
Miljarder kronor respektive procentuell förändring

	nivå 2019	2020	2021
Lönesumma	2 014	-1,6	4,3
Övriga inkomster	1 304	-0,4	1,7
Inkomster före skatt	3 318	-1,1	3,3
Skatter och avgifter	867	-3,3	5,1
Disponibel inkomst	2 451	-0,4	2,6
Konsumtion	2 227	-4,9	7,5
Prisutveckling	1,9	0,5	1,1
Real disponibel inkomst	2 451	-0,9	2,0
Real konsumtion	2 227	-5,3	6,8
Sparande, % disponibel inkomst	18,6	21,3	17,4
Eget sparande, % disponibel inkomst	9,1	13,2	9,1
Finansiellt sparande, % BNP	6,8	10,7	8,7

Källa: SCB och egna beräkningar

Vi räknar med att det finns betydande eftersläpningar i hur **investeringarna** påverkas av den djupa ekonomiska nedgången. Den efter omständigheterna relativt lilla nedgången under andra kvartalet följs av fortsatta nedgångar under hösten för att långsamt vända uppåt under 2021. Det är framförallt **näringslivets investeringar** som drar ner totalen. Med den stora osäkerhet som råder blir företagen mer ovilliga till osäkra investeringar. Kreditgivare blir också försiktigare med utlåning när risken för kreditförluster ökar, det är inte bara likviditeten som är ett problem.

Bostadsinvesteringarna som tidigare minskat kraftigt hade en liten uppgång under första halvåret enligt nationalräkenskaperna. Boverket bedömer att andra halvåret blir svagare vilket spiller över till en minskning mellan 2020 och 2021.

Tabell 3.3 Bruttoinvesteringar
Miljarder kronor respektive procentuell förändring

	Nivå 2019	2019	2020	2021
Bostäder	233	-8,4	-0,4	-2,6
Näringsliv	769	0,4	-10,4	-6,0
Stat	111	4,2	10,8	6,8
Kommunsektor	120	1,1	-3,9	0,6
Totalt	1 233	-1,0	-5,9	-3,2

Källa: SCB och egna beräkningar

Exporten föll mycket kraftigt efter en oväntad ökning första kvartalet. Andra kvartalet var exporten 15 procent lägre än fjärde kvartalet i fjol. Återhämtningen i omvärlden sker betydligt långsammare än fallet och vår bedömning är att exporten inte är tillbaka på nivån före pandemin förrän sista kvartalet 2021.

Importen föll nästan lika djupt som exporten, men fallet hölls tillbaka något av de något mindre fallen för hushållskonsumtion och bruttoinvesteringar. De sistnämnda något långsammare återhämtning innebär också något långsammare importåtergång.

Vi ser nedgången i **kommunal konsumtion** i år som en till stor del tillfällig företeelse. Sjukvården återgår till normal verksamhet och behöver beta av den ”vårdskuld” som byggts upp när den reguljära vården tvingats stå tillbaka. Staten har sett till att de finansiella möjligheterna finns för kommuner och regioner att möta behoven. Det som kan bli en begränsande faktor är tillgången till utbildad personal.

Utöver att staten går in med stora finansiella överföringar till andra sektorer innebär en del av åtgärderna också ökade resurser till den **statliga konsumtionen**, till exempel inom utbildningsområdet och arbetsmarknadspolitiken.

Tabell 3.4 Ekonomiska nyckeltal
Procentuell förändring

	2019	2020	2021
Arbetade timmar	-0,2	-5,4	3,2
Antal sysselsatta	0,6	-1,7	0,8
Arbetskraften	1,1	0,3	1,0
Arbetslöshet	6,8	8,6	9,0
KPIF	1,7	0,5	1,1

Källa: SCB och egna beräkningar.

Lägre offentliga utgifter för krisåtgärder, måttlig ökning av skuldkvoten

Regeringen och samarbetspartierna har infört ett antal åtgärder för att mildra effekterna av krisen. Vi räknade i maj med att dessa skulle kosta 178 miljarder kronor.¹ En del åtgärder har tillkommit och andra har fått nya kostnadsberäkningar. Nu räknar vi med att statens åtgärder kommer att uppgå till 165 miljarder kronor i år. Det motsvarar 3,3 procent av BNP. För 2021 uppgår motsvarande satsningar till drygt 100 miljarder kronor.

I tabell 3.5 redovisas en förenklad beräkning av den offentliga sektorns ekonomi givet vår prognos. Det finansiella sparandet beräknas uppgå till -191 miljarder kronor i år, motsvarande -3,9 procent av BNP. Det är resultatet av både tagna beslut och den automatiska försämringen som sker av offentlig ekonomi när BNP minskar. Den offentliga skuldkvoten ökar till 41 procent av BNP.

Nästa år räknar vi med att det finansiella sparandet kommer att uppgå till -135 miljarder kronor, motsvarande -2,8 procent av BNP. Skuldkvoten ökar till 41,7 procent.

¹ Avser bara statens direkta kostnader, åtgärder som innebär att man ställer likviditet till förfogande genom lån eller köp av värdepapper ingår inte.

Tabell 3.5 Offentliga sektorns ekonomi

Miljarder kronor respektive procent

	2019	2020	2021
Inkomster	2 634	2 567	2 608
Utgifter	-2 609	-2 758	-2 742
Finansiellt sparande	25	-191	-135
Procent av BNP	0,5	-3,9	-2,8
Maastrichtskuld	1 803	1 994	2 129
Procent av BNP	35,9	41,0	41,7

Källa: SCB och egna beräkningar.

4. Utvecklingen på arbetsmarknaden

Dramatisk försämring under första halvåret

Utvecklingen på arbetsmarknaden har varit minst sagt dramatisk sedan corona-epidemins början:

- Sysselsättningen har minskat med 150 000 personer
- Korttidsarbete omfattade som mest 300 000 personer
- Arbetslösheten har ökat med 100 000 personer
- Arbetskraften har minskat med 70 000 personer
- 100 000 har varslats om uppsägning

Antalet arbetade timmar föll med nästan 8 procent mellan första och andra kvartalet. Det till stor del statligt finansierade systemet för korttidsarbete gjorde det möjligt för företagen att permittera istället för att säga upp fast anställd personal. Tillfälligt anställda förlorade sina arbeten i större utsträckning. Minskningen av antalet sysselsatta begränsades därmed till 2 procent. Arbetslösheten ökade från drygt 7 procent till drygt 9 procent och har sedan legat stilla enligt arbetsförmedlingens veckostatistik.

Före krisen var utrikes födda och kortutbildade dominerande bland de arbetslösa. Men de som nu blivit arbetslösa står ofta närmare arbetsmarknaden – många är inrikes födda, medlemmar av en a-kassa och har oftast en utbildningsnivå motsvarande gymnasieutbildning eller högre, visar Arbetsförmedlingens statistik. De som var arbetslösa redan innan corona-krisen hamnar ännu längre bak i kön till arbete. Risken att arbetslösheten biter sig fast på en ny högre nivå är uppenbar.

Varför oroas för utvecklingen på arbetsmarknaden?

Stora grupper på arbetsmarknaden har varit permitterade. Nu avslutar många företag sina korttidspermitteringar och de flesta återgår troligtvis till arbete. Men många företag ser samtidigt över sin organisation och kommer försöka minska sin arbetsstyrka. Det kan bli svårt för tidigare visstidsanställda att få tillbaka jobben.

Den ständigt pågående strukturomvandlingen kommer troligtvis att påskyndas av krisen. Vissa branscher kommer sannolikt sysselsätta färre personer efter att krisen klingat av, exempelvis flyget och fysisk handel. Här finns betydande grupper som kan få problem trots att de har gymnasieutbildning och arbetslivserfarenhet.

Vi har tidigare nämnt risken för att arbetslösheten biter sig fast på en högre nivå. Det har i stor utsträckning skett vid tidigare kriser, till exempel 1990-talskrisen och finanskrisen 2008–2009. De med svagare position på arbetsmarknaden hamnar lätt i långtidsarbetslöshet som är svårt att ta sig ur och 8–9 procents arbetslöshet riskerar bli det nya normala.

Förutsättningar för prognosen

Givet en viss efterfrågan på arbete styrs arbetslösheten förenklat av medelarbetstiden och arbetskraftsdeltagandet. I ett läge som detta påverkas medelarbetstiden primärt av tre faktorer: omfattningen av permitteringssystemet, sjukfrånvaron och den minskade medelarbetstiden hos visstidsanställda. Arbetskraftsdeltagandet antas påverkas av möjlighet till arbete samt fördelar med att vara i arbetskraften.

Systemet med korttidsarbete minskar i omfattning efter sommaren

Tillväxtsverkets administrativa uppgifter om antalet personer i korttidsarbete har visat sig vara oanvändbar som uppskattning av den verkliga omfattningen. Permitteringssystemets omfattning har istället uppskattats med hjälp av befintlig statistik från AKU.² I diagram 4.1

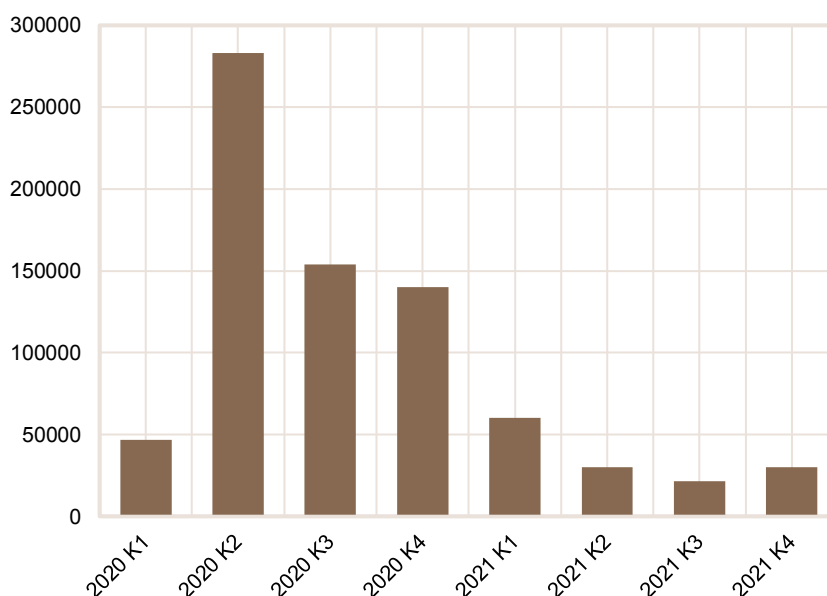
² AKU missar antagligen de permitterade som råkar arbeta heltid under respektive mätvecka. Vi använder uppgiften om antalet personer som är permitterade på heltid för att skatta denna grupp.

redovisas vår bedömning av antalet personer i korttidsystemet, uppgifterna för mars–juli är korrigerade AKU-utfall.

Vi antar att det tillfälliga generösa systemet avskaffas vid årsskiftet och då kommer den egentliga utformningen av det nya korttidsarbetssystemet med lägre subventionsgrad att ta vid. Vår prognos bygger på att omfattningen ökar efter semesterperiodens låga nivå, dock på en lägre nivå än i juni.³ Därefter nästan halveras omfattningen till december, när en del företag inte längre har behov av det och andra företag upplever det som dyrt att behålla personalen om man inte ser en snar förbättring för sin verksamhet. Den senare orsaken antas spås på redan under hösten när företagen prisar in att de generösare stöden för korttidsarbete inte förlängs under 2021. I januari påskyndas nedgången ytterligare när det mindre förmånliga systemet tar vid, även om effekten av denna förändring redan i stor mån fått genomslagskraft. Under 2021 antar vi att antalet anställda i korttidsarbete anpassar sig till nivåer som mer liknar de som antogs i förarbetet till nuvarande lagstiftning, om än något högre.

Diagram 4.1 Antal personer i korttidsarbete

Antal personer

Källa: SCB och egna beräkningar.

Sjukfrånvaro högre än normalt

Andelen sjukfrånvaro var initialt mycket hög, 3 procentenheter högre än normalt under mars och april. Det har dock snabbt återgått till en mer normal nivå. I juli var sjukfrånvaron i linje med genomsnittet de senaste 5 åren. I prognosen antas en ökning under hösten till ca 1 procentenheter över normalt i början av hösten vilket sedan går mot normala siffror för att nå dessa i mitten av 2021.

Visstidsanställdas medelarbetstid drar ner totala medelarbetstiden

Enligt AKU minskade medelarbetstiden för visstidsanställda med cirka 10 procent under våren 2020. Under sommaren har dock medelarbetstiden i denna grupp varit på normala nivåer. Detta beror sannolikt på att de sommararbetare som anställts inte arbetat färre timmar än normalt. I prognosen antas att visstidsanställdas medelarbetstid åter minskar efter sommaren för att sedan gradvis gå mot den tidigare normala i takt med att personalbehoven ökar. Eftersom

³ Minskningen av antalet personer i korttidsarbetssystemet mellan kvartal 2 och kvartal 3 beror till stor del på semestrar.

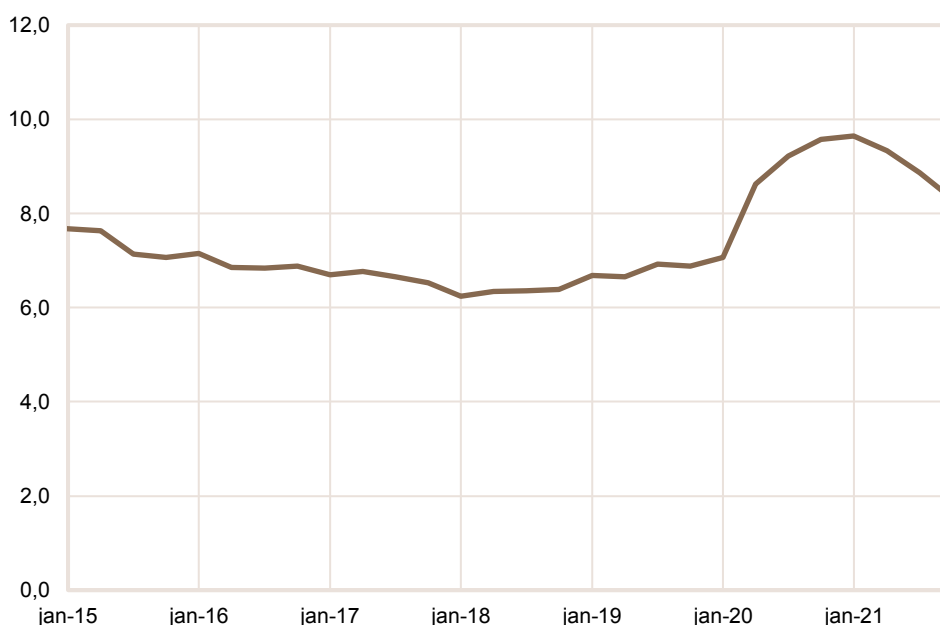
visstidsanställda står för nästan 17 procent av samtliga arbetade timmar blir effekten på den totala medelarbetstiden inte obetydlig.

Arbetskraften minskar under större delen av 2020

I den säsongsrensade månatliga statistiken över arbetskraften ses en minskning med ungefär 0,5 procentenheter under våren. Under kvartal 3 antas den minska ytterligare med 0,75 procentenheter till följd av den sämre arbetsmarknaden som får fler att välja att studera eller inte söka arbete aktivt. Minskningen är något större än under finanskrisen men samtidigt väldigt mycket lägre än under 90-talskrisen. Under senare delen av året växer arbetskraften igen. Liknande rekyl skedde under finanskrisen om än något senare. Den trendmässiga ökningen av arbetskraften fortsätter under 2021. Förbättrad a-kassa antas vara en faktor som leder till att arbetskraften ökar.

Diagram 4.2 Arbetslöshet

Procent av arbetskraften

Källa: SCB och egna beräkningar.

Arbetslösheten stiger till 9,6 procent innan det blir bättre

Trots att krisens botten har passerats och återhämtningen inletts fortsätter arbetslösheten att stiga under hösten. Enligt AKU har arbetslösheten legat still på drygt 9 procent de tre senaste månaderna. Vi tolkar inte det som att det nu vänder på arbetsmarknaden utan att några faktorer – fortsatt stor omfattning på korttidsarbetet och tillfälligt relativt svag ökning av arbetskraften – håller nere arbetslösheten. När antalet permitterade minskar och arbetskraften ökar igen kommer, enligt vår bedömning, arbetslösheten att stiga ytterligare (diagram 4.2). Toppen på 9,6 procent beräknas nås kring årsskiftet. Under 2021 minskar arbetslösheten successivt, men är fortfarande betydande vid slutet av året.

I tabell 4.1 redovisas hur arbetskraft, sysselsättning och arbetslöshet utvecklas mellan krisens botten under kvartal 2 i år och första kvartalet 2021, när vi räknar med att arbetslösheten vänder nedåt. Arbetskraften ökar med 34 000 personer samtidigt som sysselsättningen minskar med nästan lika mycket. Det resulterar i en ökning av arbetslösheten med 65 000 personer, motsvarande 1,0 procent av arbetskraften.

Tabell 4.1 Utvecklingen på arbetsmarknaden

Tusental personer respektive procent av arbetskraften

	Förändring kvartal 2 2020 till kvartal 1 2021
Befolkning	+26
Arbetskraft	+34
Sysselsättning	-31
Arbetslösa	+65
Arbetslöshet	+1,0 %-enh

Källa: Egna beräkningar.

Rapporten kan hämtas som pdf-dokument på LOs hemsida
eller beställas från LO-distribution:
Telefax: 026-24 90 26

September 2020
ISBN 978-91-566-3486-4
www.lo.se

OMSLAGSFOTO: Lars Forsstedt